

SUDSKA INDIVIDUALIZACIJA KRIVIČNE SANKCIJE – UPUĆIVANJE U ODGOJNI CENTAR PRI NJENOM IZVRŠENJU, STUDIJA SLUČAJA

*prof. dr. Vildana Pleh*³⁰⁴

*mr. Ismira Hadžić*³⁰⁵

Sažetak: Posmatrajući historiju razvoja maloljetničkog prijestupništva, vidljivo je da se ono javlja u svim zemljama bez obzira na društvena uređenja. Razlika, međutim, postoji u nizu faktora koji opredjeljuju borbu protiv maloljetničkog prijestupništva, od kojih je jedan od značajnijih utjecaj pojedinih subjekata maloljetničkog pravosuđa na odabir, trajanje i proces izvršenja reakcije, mjere ili sankcije prema maloljetnom počiniocu krivičnog djela. Sud kao poseban autoritet ima i veoma značajnu ulogu pri primjeni i izvršenju krivičnih sankcija, naročito krivičnih sankcija institucionalnog tretmana. Svojim odlukama mijenja “sudbinu” i tok izvršenja izrečenih sankcija, a samim tim i samog maloljetnika. Autorice se u ovom radu bave ulogama suda pri izvršenju sankcija institucionalnog tretmana, posebno se osvrćući na meritornu ulogu suda pri izvršenju krivične sankcije - upućivanje u odgojni centar. Izvršenje ove odgojne mjere, prava i dužnosti subjekata u tom procesu te uloge sudija za maloljetnike pri individualizaciji odgojnih mjera maloljetniku, sudska individualizacija, bit će prikazani kroz konkretne primjere, analizirajući pritom studij slučaja iz prakse KJU „Odgojni centar Kantona Sarajevo“. Treba se naglasiti da pri sudskoj individualizaciji sankcioniranje ima kao cilj resocijalizaciju maloljetnika, što podrazumijeva multidisciplinarni pristup te adekvatnu primjenu pravnog, pedagoškog, psihološkog i socijalnog pristupa u radu sa maloljetnim prijestupnicima.

ključne riječi u radu: sudska individualizacija, maloljetničko prijestupništvo, upućivanje u odgojni centar, studij slučaja

Uvod

Sudska i penološka individualizacija intervencije u postupanju prema maloljetnim počiniocima krivičnih djela predstavljaju jedan od najvažnijih procesa u sistemu borbe protiv maloljetničkog prijestupništva. U ovom procesu vrijede određeni principi i parametri koji se primjenjuju kroz različite psihološke, pedagoške, sociološke, pravne i sl. metode.

Sud se u postupku prema maloljetnom prijestupniku vodi principom postupnosti što se odnosi na odabir blažeg oblika intervencije, a kao posljednje sredstvo primjenjuje krivičnu sankciju institucionalnog tretmana te uzima u obzir socijalni pristup kroz identifikaciju tretiranja i saniranja prisutnog poremećaja u ponašanju kao i socijalnih uzroka koji su doveli do prijestupa. Pravni i socijalni pristup u maloljetničkom prijestupništvu su u međusobnoj povezanosti, što se odnosi na donošenje odluka prema maloljetnim prijestupnicima. Ovaj vid pristupa zahtijeva uključivanje svih subjekata maloljetničkog pravosuđa koji poduzimaju mjere prema maloljetniku. Za njihovo poduzimanje potrebno je početi od upoznavanja ličnosti maloljetnika, od prvih koraka života i odrastanja u porodici do njegovog ponašanja i odnosa prema mikro i makro socijalnom okruženju. Glavni cilj individualizacije spomenutih intervencija je ključni segment u pronalaženju efikasnog odgovora na prijestupničko ponašanje maloljetnika.

³⁰⁴ Vanredna profesorica na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu

³⁰⁵ Stručni savjetnik, odgajatelj KJU „Odgojni centar Kantona Sarajevo“

1. Maloljetničko prijestupništvo

Termin *prijestupničko ponašanje* u nauci i praksi se koristio kroz različite pojmove kao što su delinkventno ponašanje, odgojna zapuštenost, devijantna ponašanja i slično. I to je zahtijevalo usaglašavanje terminologije maloljetničkog prijestupništva čime bi se značajno smanjila stigmatizacija maloljetnih prijestupnika.³⁰⁶ Maloljetničko prijestupništvo se definiše kao društveno neprihvatljivo ponašanje mladih u razvojnoj dobi, a koji se razlikuju po biološkom, psihološkom i socijalnim razvoju od djece i odraslih. Istraživanjem maloljetničkog prijestupništva vidljivo je da se, osim lica koja su po uzrastu stariji i mlađi maloljetnici, kao izvršitelji krivičnih djela pojavljuju i lica mlađa od 14 godina djeca.³⁰⁷ Status maloljetnika u krivičnom pravu definisan je i određen starosnom kategorijom učinitelja krivičnih djela. Prema ZOM FBiH, određena je starosna granica maloljetnog lica u okviru kojeg se definiše mlađi maloljetnik, stariji maloljetnik i mlađa punoljetna osoba. U skladu sa zakonskim propisima protiv lica koje u trenutku počinjenja zakonom zabranjenih radnji nije krivično odgovorno (dijete), ne može se pokrenuti krivični postupak niti izreći bilo koja mjera ili krivična sankcija. Evidentno je da se pomjera dobná granica kod prijestupnika kada prvi put dođu u sukob sa zakonom. Veoma često maloljetnici čine krivična djela sami ili sa punoljetnim licima ili vršnjačkim grupama. Imajući u vidu činjenicu da maloljetnici predstavljaju najosjetljiviju kategoriju, te da na iste najviše utiče kriza i promjene u razvoju društvene zajednice, veoma često njihova se reakcija na ove pojave ispoljava kroz asocijalno ponašanje i vršenje krivičnih djela. Maloljetničko prijestupništvo ima svoje uzroke i oblike u koje spadaju faktori rizika koji se odnose na odgojnu zapuštenost, uticaj i pritisak vršnjaka, nedostatka edukativnog i rekreativnog sadržaja, nepoštivanje školske discipline, neredovno pohađanje i napuštanje škole, negativni utjecaj društvenih mreža koji se ogleda kroz dostupnost neprilagođenog sadržaja i usmjeravanje ka pogrešnom razvoju ličnosti, kao i neka obilježja samih adolescenata (emocionalna i socijalna nezrelost, niska tolerancija na frustraciju, slaba socijalna prilagodljivost te potreba za dokazivanjem uz negativnu identifikaciju). U rješavanju problema prijestupništva maloljetnika najprije se treba početi od uloge društva koje mora obezbijediti materijalne uslove kao podlogu za izgradnju sistema i metoda borbe protiv prijestupništva, a što se odnosi na donošenje zakonskih propisa koji pravno regulišu problem prevencije i socijalnih mjera. Uloga društva se ogleda i u pružanju podrške porodici prilikom vršenja odgojne funkcije, stvaranje programa u školama na svim nivoima na osnovu kojih će se odgoju djece i maloljetnika pokloniti veća pažnja kako bi se pravilno usmjerili ka normalnom životu i razvoju. Imajući u vidu navedeno, uloga društva je značajna za podršku i osnivanje ustanova koje imaju ulogu suzbijanja maloljetničkog prijestupništva.

2. Maloljetničko pravosuđe i subjekti maloljetničkog pravosuđa

Za djecu za koju postoje osnovi sumnje da su počinili krivično djelo, maloljetničko pravosuđe ima ulogu i zadatak da na opći način definira zaštitu te promovira prava djeteta na pravedan tretman.³⁰⁸ Pitanja tretmana i postupanja prema maloljetnim prijestupnicima nisu bila obuhvaćena reformom krivičnog zakonodavstva u BiH iz 2003. godine³⁰⁹, te je njihov položaj bio određen u okviru krivičnog zkona, zakona o krivičnom postupku, i zakona o izvršenju krivičnih sankcija na državnom, entitetskom i nivou Brčko distrikta BiH. Shvatajući značaj prevencije maloljetničkog prijestupništva, 2014. godine je donesen odvojeni zakon za maloljetnike koji je podijeljen na entitetskom nivou i na

³⁰⁶ Pleh, V., Suljagić, S., Suljagić, A. (2020). Opservacija i dijagnostika ličnosti maloljetnih prestupnika u krivičnom zakonodavstvu i praksi u Bosni i Hercegovini. Banja Luka: Centar modernih znanja, str. 15

³⁰⁷ Član 2. Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, („Službene novine Federacije BiH“, broj 7/2014 i 74/2020) u daljnjem tekstu ZOM FBiH. 1) Dijete je u skladu sa ovim zakonom svaka osoba koja nije navršila 18 godina života., (2) Prema djetetu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo 14 godina, ne mogu se izreći krivične sankcije niti primijeniti druge mjere predviđene ovim zakonom.

³⁰⁸ ZOM FBiH Član 12. Osnovni pojmovi

³⁰⁹ Kosović, J. (2018). Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku. Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini. Sarajevo, str. 17

nivou Brčko distrikta. U okviru ZOM FBiH položaj maloljetnih prijestupnika definisan je odredbama materijalnog, procesnog i izvršnog krivičnog prava. Također, navedenim zakonom određene su i procesne odredbe krivično pravne zaštite djece i maloljetnika na čiju je štetu učinjeno krivično djelo.

Postupanje pojedinih subjekata maloljetničkog pravosuđa prema maloljetnicima sastoji se od nekoliko faza. Govorimo o postupanju prije pokretanja pripremnog postupka i postupanju u krivičnom postupku kroz pripremni postupak, sudski postupak koji može biti u obliku sjednice ili glavnog pretresa i postupak po pravnom lijeku.³¹⁰ Diverzija od krivičnog postupka se ogleda u primjeni odgojnih preporuka koje, osim tužioca za maloljetnike, može izreći i sudija za maloljetnike. U slučaju primjene istih prema maloljetnom prijestupniku se ne pokreće krivični postupak. Osim odgojnih preporuka, pod određenim zakonskim uslovima, maloljetniku se može izreći policijsko upozorenje koje, uz saglasnost tužioca za maloljetnike, izriče ovlašteni policijski službenik. Jedan od općih principa u radu sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku i u postupku primjene i izvršenja krivičnih sankcija, alternativnih sankcija i alternativnih mjera su najbolji interes djeteta - kao najpoznatiji konvencijski standard i individualizacija mjera i sankcija u postupanju prema maloljetnicima. Oba principa su „vodilje“ za sve subjekte maloljetničkog pravosuđa prilikom odabira intervencije u datim okolnostima. Kad govorimo o odlučivanju o (ne)pokretanju krivičnog postupka i izricanju krivične sankcije, posebno mjesto zauzimaju tužilac i sudija za maloljetnike, od čijih odluka zavisi sadržaj intervencije prema maloljetniku. U tom kontekstu govorit ćemo o vrstama i karakteristikama individualizacija koje vrše, u prvom redu sudija za maloljetnike odlučujući o pravnom položaju maloljetnika. Tako u različitim fazama postupanja prema maloljetnom počiniocu krivičnog djela, subjekti maloljetničkog pravosuđa mogu primjenjivati različite vrste individualizacije: zakonsku (koja se ostvaruje kroz propisivanje vrsta sankcija, dužine njihovog trajanja, principima uslovnog otpusta, opoziva i sl.), sudsku individualizaciju koju vrši sud prije pokretanja krivičnog postupka, odnosno u toku krivičnog postupka, odlučuje o primjeni alternativnih modela ili izricanju krivične sankcije konkretno za tog učinioca krivičnog djela, i penitencijarnu individualizaciju koja se odvija u toku izvršenja sankcija institucionalnog tretmana, a vrše je različiti subjekti u toku penološkog tretmana.

Izuzetno značajna uloga suda i njegova sudska individualizacija je u procesu izvršenja krivičnih sankcija koja se pojavljuje u nekoliko oblika. Govorimo o administrativnoj, meritornoj, nadzornoj i dodatnoj ulozi suda o čemu će kroz konkretne primjere više biti riječi.

U nastavku rada posebnu pažnju ćemo posvetiti sudskoj individualizaciji u procesu izvršenja sankcije institucionalnog tretmana koja je direktni „rezultat“ primjene penološke individualizacije i (ne)uspjeha u tretmanu onih subjekata maloljetničkog pravosuđa koji su sa maloljetnikom radili u ustanovi u okviru službe tretmana: pedagozi, psiholozi, socijalni radnici i sl.

Veoma je važno istaći da u krivičnom postupku zakonodavac organu starateljstva daje poseban značaj i određuje niz prava i obaveza, daje mu pravo da bude obaviješten o svakom pokrenutom krivičnom postupku prema maloljetniku. Zakonodavac organ starateljstva upoznaje sa tokom krivičnog postupka, a kao učesnik tog postupka organ starateljstva daje prijedloge te ukazuje na činjenice i dokaze koji su od važnosti za izricanje krivične sankcije. Ovlaštenjem od službene osobe ili tužitelja organ starateljstva može prisustvovati prije pokretanja pripremnog postupka. Kada je pravo prisustva roditelja, usvojitelja ili staratelja uskraćeno po odobrenju tužitelja, organ starateljstva prisustvuje u pripremnom postupku.

3. Sudska i penološka individualizacija intervencija te meritorna uloga suda u njihovoj realizaciji

Individualizacija mjere ili sankcije predstavlja prilagođavanje te intervencije konkretnom izvršiocu krivičnog djela uzimajući u obzir njegovu ličnost i život. Također, treba imati u vidu da se maloljetna lica od punoljetnih razlikuju prema biološkoj, fizičkoj, kao i emocionalnoj zrelosti. Dalje, ovdje je

³¹⁰ Op. cit. str. 12

važna i okolnost slučaja, naročito težina učinjenog krivičnog djela i stepen odgovornosti učinioca. Individualizacija kazne znači primjenu one mjere ili sankcije prema učiniocu krivičnog djela kojom će se najbolje ostvariti svrha kažnjavanja.³¹¹ Ovaj vid pristupa podrazumijeva da se maloljetnom prijestupniku prilagodi izrečena sankcija, te da se prema njemu postupi u skladu sa njegovim mogućnostima. Osim navedenog, sud sudsku individualizaciju vrši i kroz izvršenje krivične sankcije, te se kroz individualizaciju mjera ili sankcija ostvaruje resocijalizacija.

Penitencijarna individualizacija se odvija u toku izvršenja sankcija institucionalnog tretmana, u kojoj sudija za maloljetnike kroz različite faze ima obavezu da prati primjenu i izvršenje mjera i sankcija, ali i da intervenira u skladu sa propisima.³¹² U okviru sudskog nadzora, kroz literaturu navode se dvije osnovne uloge: administrativna i administrativno-sudska uloga.

Administrativna uloga suda podrazumijeva samo „administrativne“ aktivnosti suda koje se ogledaju u donošenju akata (odluka) kojima se rješavaju administrativna pitanja, a koja se odnose na upravljanje poslovima kao što su vođenje slučajeva, sudski izvještaji i druge sudske evidencije. Administrativna uloga suda je važna da sudske odluke budu donesene u skladu sa zakonom. Ona se ne upušta se u meritorno odlučivanje, ona ne ispituje nivo ljudskih prava lica koja se nalaze na izvršenju neke krivične sankcije. Administrativno-sudska uloga suda u postupku izvršenja krivičnih sankcija ima skup i obim nadležnosti kroz meritornu, nadzornu i dodatnu ulogu suda. Imajući u vidu navedeno, sud u svojoj administrativno-sudskoj ulozi osigurava poštivanje zakona i pravila te je nadležan u pitanjima koja se tiču i administracije kao i nadzora nad zakonitostima i pravilnostima odluka te njihovih izvršenja.

3.1. Meritorna uloga suda

Sud odgojne mjere izriče u zakonskom rasponu njihovog minimalnog i maksimalnog trajanja, što potvrđuje da sud u trenutku izricanja odgojne mjere ne može znati kako će teći tok izvršenja mjere i preodgoj maloljetnika. Pojavom okolnosti koje nisu postojale ili za koje se nije znalo u vrijeme donošenja odluke, sud može obustaviti izvršenje ili izrečenu mjeru zamijeniti drugom. Također, meritornom odlukom sud može zamijeniti izrečenu mjeru drugom mjerom zbog odbijanja maloljetnika ili njegovih roditelja, usvojitelja, odnosno staratelja da postupe po izrečenoj odgojnoj mjeri ili prema nalogu onoga ko mjeru izvršava. Ovakvim vidom ponašanja maloljetnika ili njegovih roditelja, usvajatelja ili staratelja svrha izrečene odgojne mjere se ne može ostvariti, što potom dovodi do potrebe da se izrečena odgojna mjera zamijeni drugom odgojnom mjerom. Kada govorimo o izrečenoj zavodskoj mjeri ili kazni maloljetničkog zatvora, sud ga može uslovno pustiti pod uslovima koji su propisani ZOM FBiH.³¹³ Uz ispunjenje formalnih uslova za prestanak izvršenja sankcije institucionalnog tretmana, važnu ulogu imaju i postignuti rezultati u preodgoju maloljetnika i uspješne reintegracije u sredini u kojoj bude živio. U navedenom slučaju sud može opozvati uvjetni otpust³¹⁴ pod uslovima da maloljetnik u toku njegovog trajanja učini novo krivično djelo, ili ako se ne postigne svrha pojačanog nadzora ili posebnih obaveza, odnosno ako maloljetnik ne ispunjava očekivane rezultate izrečene posebnim obavezama.

Iz navedenog proizilazi da meritornu ulogu sud ostvaruje kroz svoju izvornu nadležnost tako što postojeću odluku suda mijenja na osnovu okolnosti koje su se pojavile u toku izvršenja krivične sankcije, a koje nisu postojale ili se za njih nije znalo. Ovaj vid izmjene odluke povlači za sobom obavezu da se ponovo pristupi individualizaciji krivične sankcije, odnosno njenom prilagođavanju učiniocu krivičnog djela.

³¹¹ Ibid str. 30

³¹² Pleh, V. (2020). Uloga i značaj sudije za maloljetnike u postupku izvršenja krivičnih sankcija prema maloljetnicima u Bosni i Hercegovini. Pregled časopis za društvena pitanja. Univerzitet u Sarajevu Pravni fakultet u Sarajevu, str.50.

³¹³ Član 53. ZOM FBiH

³¹⁴ Kosović. J. op. cit. str. 127

Imajući u vidu značaj meritorne uloge suda, važni saradnici u donošenju odluka jesu i drugi subjekti maloljetničkog pravosuđa kao što su organ starateljstva i institucije zadužene za provođenje izrečenih mjera. Tokom izvršenja odgojne mjere ustanova zadužena za tretman maloljetnog prijestupnika može dati prijedlog sudu za izmjenu ili obustavu izrečene odgojne mjere ako je to svrsishodno i u dobrobiti maloljetnika. Ovakav vid prijedloga proizlazi iz obaveza socijalnog radnika i drugih saradnika u radu sa maloljetnim prijestupnicima, da evidentiraju zapažanja o ponašanju maloljetnika, njegovog odnosu prema učinjenom krivičnom djelu i izrečenoj sankciji. Također, i od odnosa maloljetnika i njegovih roditelja, usvojitelja ili staratelja prema utvrđenim zadacima i obavezama o čemu se obavještava nadležni sud, a na osnovu čega isti sud donosi meritornu ulogu, koja predstavlja posebnu i važnu ulogu u daljnjem razvoju ličnosti maloljetnika.

4. Meritorna uloga suda pri izvršenju krivične sankcije - upućivanje u odgojni centar

Jedna od sankcija i ustanova na kojoj je, donošenjem odvojenog zakona ZOMFBiH, izvršeno najviše promjena je sankcija upućivanje u odgojnu ustanovu, nekada upućivanje u disciplinski centar. Ovo je sankcija iz grupe odgojnih mjera upućivanja i usmjeravanja i u „lepezi“ krivičnih sankcija institucionalnog tretmana predstavlja najblažu krivičnu sankciju. U svrhu njenog izvršenja u FBiH su uspostavljena dva odgojna centra na nivou kantona i to JU Odgojni centar u Tuzli³¹⁵ i KJU Odgojni centar Kantona Sarajevo.³¹⁶ Sud odgojnu mjeru upućivanja u odgojni centar može obustaviti od daljnjeg izvršenja ili je zamijeniti nekom od drugih mjera u skladu sa ZOM FBiH. Cilj odgojne mjere upućivanje u odgojni centar je da se kratkotrajnom odgojnom mjerom odgojno-obrazovnog karaktera vrši preodgoj maloljetnika. Tako Sud izrečenu odgojnu mjeru određeni broj sati na određeni broj dana može zamijeniti odgojnom mjerom sa manjim brojem sati na manji broj dana. Također, mjeru neprekidnog boravka može zamijeniti mjerom na manji broj dana neprekidnog boravka u odgojnom centru. Analizom realizovanih odgojnih mjera upućivanja u Odgojni centar KS došlo se do podataka da je odgojna mjera boravka na određeni broj sati tokom dana zamijenjena odgojnom mjerom na neprekidni boravak, što će biti predstavljeno kroz Studij slučaja 2.

KJU Odgojni centar Kantona Sarajevo izvršava odgojnu mjeru³¹⁷ upućivanja u odgojni centar³¹⁸, kao i mjeru privremeni smještaj u toku krivičnog postupka kao svojevrsna alternativa pritvoru³¹⁹. Unutar Odgojnog centra uspostavljene su dvije organizacione jedinice koje realizuju rad sa maloljetnicima kojima je izrečena jedna od odgojnih mjera ili mjera privremenog smještaja prema maloljetniku tokom trajanja postupka.

Služba za resocijalizaciju - izvršava odgojnu mjeru prema odluci Suda izrečenu maloljetniku na određeni broj sati tokom dana u trajanju najmanje 14 dana, a najduže 30 dana, kao i drugu mjeru neprekidnog boravka u trajanju najmanje 15 dana, ali ne duže od tri mjeseca. Boravak maloljetnika u Odgojnom centru je ispunjen aktivnostima koje su prilagođene njegovim ličnim osobinama, a koje odgovaraju njegovim sposobnostima i interesovanjem te drugim sadržajima koji su od značaja za razvijanje odgovornosti za učinjeno krivično djelo i reintegracije maloljetnika u društvo.³²⁰ Također, uz saradnju sa nadležnim Službama socijalne zaštite Služba za resocijalizaciju provodi izvršenje prekršajne odgojne mjere posjećivanja odgojnog, obrazovnog, psihološkog ili druge vrste savjetovaništva, a prema rješenju Suda, odnosno prema zahtjevu koji je uputila nadležna Služba socijalne zaštite.³²¹ Unutar Službe za resocijalizaciju je formiran Stručni tim koji analizira prispjelu dokumentaciju, daje prijedloge i utvrđuje termine za započinjanje izvršenja odgojne mjere, sačinjava i vrši izmjene i dopune Individualnog plana i programa izvršenja odgojne mjere (u daljnjem tekstu IPP),

³¹⁵ <https://odgojnicentartk.ba/sample-page/>

³¹⁶ <https://odgojnicentarks.ba/>

³¹⁷ ZOM FBiH. Član 32. Vrste odgojnih mjera

³¹⁸ KJU „Odgojni centar Kantona Sarajevo“ Služba za resocijalizaciju

³¹⁹ KJU „Odgojni centar Kantona Sarajevo“ Služba za dijagnostiku i opservaciju

³²⁰ Član 139. ZOM FBiH

³²¹ Pravilnik o prijemu, tretmanu i otpustu maloljetnika KJU „Odgojni centar Kantona Sarajevo“

prati tok realizacije tretmana, sačinjava konačni Izvještaj o rezultatima provedene odgojne mjere³²², kao i izvršava druge radnje značajne za izvršenje odgojne mjere odnosno za resocijalizaciju maloljetnog prijestupnika. U radu Službe za resocijalizaciju zastupljen je interdisciplinarni tim stručnjaka različitih profila edukovanih za rad sa maloljetnim prijestupnicima.

Izvršenje odgojne mjere se temelji na individualnom programu rada sa maloljetnikom i uključuje aktivnosti koje su direktno povezane sa rezultatima i ciljevima koji su ostvarivi i realni u određenom vremenskom intervalu, a koji su u skladu sa savremenim dostignućima nauke. Plan tretmana izvršenja odgojne mjere koji se sačinjava za svakog maloljetnika ponaosob nije konačan, on prati ponašanje i potrebe maloljetnika što ukazuje na potrebu stalnog praćenja, a po potrebi se donose izmjene i dopune IPP-a izvršenja odgojne mjere. Obrazac za sačinavanje IPP-a je koncipiran na način da se iz njega jasno vide osnovni podaci o maloljetniku, podaci o izrečenoj odgojnoj mjeri, kao i period izvršenja odgojne mjere. IPP izvršenja odgojne mjere obuhvata obavljena ispitivanja, koja se odnose na socijalnu procjenu, psihološku i pedagošku procjenu, kao i druge procjene koje su od značaja za tretman sa maloljetnikom. IPP-om se definišu ciljevi prema kojem će tretman biti usmjeren kao i zadaci koje je potrebno poduzeti da bi se cilj resocijalizacije ostvario. Unutar IPP-a taksativno su navedene aktivnosti kroz operativni plan rada³²³ koje se provode, sa intenzitetom i rokom realizacije. Također, aktivnosti koje se odnose na pogodnosti obuhvaćene su IPP-om i definisan je način njihove realizacije. U završni dio IPP-a se unose podaci saradnika koji su uključeni u proces resocijalizacije, kao i saglasnost maloljetnika i njegovog roditelja, usvojitelja ili staratelja na sačinjeni IPP. Unutar IPP-a poseban dio se odnosi na dodatne napomene i komentare koji unose maloljetnik i njegovi roditelji, usvojitelji ili staratelji ako se ukaže potreba za tim. U toku izvršenja odgojne mjere stručni radnici svakodnevno evidentiraju realizovane aktivnosti, kao i druga zapažanja koja mogu biti značajna za izvršenje odgojne mjere. Nakon što se odgojna mjera izvrši, Služba za resocijalizaciju sačinjava i dostavlja Izvještaj o rezultatima provedene mjere Sudu i organu starateljstva, a kada je riječ o odgojnoj mjeri koja je u najdužem trajanju ali ne duže od tri mjeseca Izvještaj o toku provođenja odgojne mjere se sačinjava i dostavlja Sudu svakih 15 dana.³²⁴

Služba za dijagnostiku i opservaciju- vrši prihvata i smještaj maloljetnika radi utvrđivanja, procjene etiologije i intenziteta prisutnih poremećaja u ponašanju maloljetnika, te predlaže odgovarajuće programske sadržaje ili vrste savjetodavnog rada uz saradnju sa drugim institucijama. Opservacija i dijagnostika se obavlja na osnovu Naredbe nadležnog tužilaštva ili suda kroz stacionarnu dijagnostiku i/ili ambulantnu kontinuiranu dijagnostiku u trajanju od 4 do 6 sedmica. Ova vrsta opservacije i dijagnostike ličnosti maloljetnika se provodi u svrhu sudske individualizacije koja pomože tužiocu ili sudiji pri odabiru vrste intervencije, mjere ili sankcije u krivičnom postupku.

Služba za dijagnostiku i opservaciju izvršava i mjeru privremenog smještaja dok krivični postupak traje kao svojevrsna alternativa pritvoru, a prema odluci Suda. Smještaj maloljetnika u toku trajanja postupka se provodi s ciljem pružanja stručne pomoći i podrške maloljetniku koji je izdvojen iz sredine u kojoj je živio. U toku izvršenja mjere privremenog smještaja izvršava se procjena, odnosno dijagnostika maloljetnika. Proces dijagnostike uključuje opservaciju i procjenu intelektualnog, psihosocijalnog i pedagoškog razvoja maloljetnika. Interdisciplinarni tim stručnjaka različitih profila provodi postupak opservacije maloljetnika s ciljem utvrđivanja i sagledavanja strukture porodice (odnos unutar porodice, roditeljske kompetencije, odnos razvojnog potencijala porodice), opće zdravstveno stanje, psihički status (struktura sposobnosti i ličnosti). Po okončanju dijagnostičko-opservacijske obrade, Stručni tim edukovan za rad sa maloljetnim prijestupnicima dostavlja pojedinačno mišljenje koje se potom sublimira u stručno mišljenje čiji su temelji na određenim kriterijima i mogućnostima implementacije dobijenih rezultata za primjenu tretmana maloljetnika. Stručno mišljenje se dostavlja nadležnom Sudu u krivičnom postupku koji se vodi prema maloljetnom

³²² Izvještaj stručnog tima o rezultatima provedene mjere sačinjava Stručni tim službe na osnovu dostavljenih pojedinačnih izvještaja stručnih radnika. Pojedinačni izvještaji se analiziraju i inkorporiraju u Izvještaj stručnog tima o rezultatima provedene mjere.

³²³ Operativni plan rada je koncipiran iz IPP-a izvršenja odgojne mjere. U OPR se unose dnevne aktivnosti koje se provode sa intenzitetom i rokom realizacije kao i licima koja realizuju aktivnost.

³²⁴ Član 139. stav 4. ZOMFBiH

prijestupniku, te prema procjeni Suda stručni tim Službe za dijagnostiku i opservaciju prisustvuje i izlaže stručno mišljenje u toku trajanja krivičnog postupka, a sve u cilju pravovremenog reagovanja i predlaganja tretmana koji će doprinijeti izmjeni ponašanja maloljetnika kako bi sagledao posljedice nastale njegovim neprihvatljivim ponašanjem. Kroz ovaj vid pristupa sud vrši sudsku individualizaciju u toku krivičnog postupka kako bi individualizacija kazne primijenila one mjere ili sankcije prema maloljetnom prijestupniku putem kojih će se najbolje ostvariti svrha kažnjavanja. U nastavku rada bit će predstavljena dva primjera iz prakse JKU Odgojni centar Kantona Sarajevo (studij slučaja) postupanja sudije za maloljetnike u toku izvršenja krivične sankcije upućivanje u odgojnu ustanovu, kao primjer kako sudija ostvaruje svoju meritornu ulogu u praksi.

5. Studij slučaja

Studij slučaja 1

Obustava odgojne mjere upućivanja u odgojni centar radi izricanja teže sankcije – zavodske odgojne mjere za drugo krivično djelo

Na osnovu člana 36. stav 1. i 2. tačka b) ZOM FBiH maloljetniku je izrečena odgojna mjera upućivanje u odgojni centar u neprekidnom boravku od 3 (tri) mjeseca, s tim da maloljetnik neće izostajati sa redovne školske nastave ili posla. Uz odluku upućivanja u odgojni centar sud je maloljetniku izrekao mjeru pojačanog nadzora nadležnog organa strateljstva i posebne obaveze.³²⁵

U daljnjoj analizi ovog slučaja bit će predstavljen tok izvršenja odgojne mjere u Odgojnom centru sve do trenutka obustave izvršenja iste. Mjera neprekidnog boravka u Odgojnom centru je obustavljena nakon dvadeset dana zbog izricanja teže sankcije za drugo, teže krivično djelo koje je maloljetnik počinio prije dolaska na izvršenje odgojne mjere u Odgojni centar.

Po zaprimanju pravosnažnog sudskog rješenja i neophodne dokumentacije od nadležne Službe socijalne zaštite, odredio se datum i termin za početak izvršenja odgojne mjere o čemu je informisan Sud, nadležna Služba socijalne zaštite i roditelj, hranitelj ili staratelj maloljetnika. Na osnovu analize i informacija dobijenih kroz sudsku dokumentaciju i socijalnu anamnezu sačinjen je IPP izvršenja odgojne mjere.

Uvidom u dostavljenu medicinsku dokumentaciju ustanovljeno je da je maloljetniku dijagnosticiran psihotični poremećaj za šta je imao propisanu terapiju koju nije redovno koristio. IPP je sačinjen na osnovu sagledavanja ličnosti maloljetnika, analize obrazovanja, utvrđenih porodičnih odnosa, oblika prisutnih poremećaja u ponašanju, vrsti krivičnog djela i okolnosti pod kojim je djelo učinjeno, kao i odnosa maloljetnika prema socijalnom okruženju. IPP izvršenja odgojne mjere za maloljetnika kao osnovni cilj ima da djeluje na promjene u ponašanju maloljetnika, kako bi se reintegrirao u društvene tokove. Osim navedenog, jedan od ciljeva tretmana bio je usmjeren na to da maloljetnik prihvati odgovornost za počinjeno krivično djelo, da se usmjeri i informiše o značaju nastavka školovanja, kao i značaju porodice u razvoju društva. Sticanjem zakonom predviđenih uslova, maloljetnik je primljen i smješten u Odgojni centar čime je otpočelo izvršenje odgojne mjere. A, o tome je pismeno obaviješten Sud i nadležna Služba socijalne zaštite.

U radu sa maloljetnikom na izvršenju odgojne mjere korištene su metode socijalnog, pedagoškog i psihološkog rada s ciljem promjene njegovog ponašanja i prihvatanja društveno prihvatljivih normi ponašanja. Kroz realizaciju radno-okupacionih, edukativnih, sportskih i drugih aktivnosti kao i tematskih cjelina, rad sa maloljetnikom bio je struktuiran i jasno definisan vremenskim okvirom realizacije dnevnih i večernjih aktivnosti koje su navedene operativnim planom rada. S obzirom na to da je maloljetnik u toku trajanja odgojne mjere stekao punoljetstvo, u daljnjem tekstu će se koristiti termin štićenik. U informativnom razgovoru došlo se do saznanja da štićenik nije zdravstveno osiguran što je zahtijevalo da se Odgojni centar po hitnom postupku obrati nadležnoj Službi socijalne

³²⁵ Član 36 stav 6. i člana 39. ZOM FBiH

zaštite sa zahtjevom u svrhu regulisanja zdravstvenog osiguranja za šticeenika. Tokom izvršenja odgojne mjere, ponašanje šticeenika je bilo promjenjivo i manifestovalo se agresivnošću sa niskim pragom tolerancije na frustraciju. Iz analize porodičnih odnosa utvrđeno je da potiče iz potpune porodice gdje su odgojne funkcije roditelja nedovoljno razvijene, a što se konkretno odnosi na nadzor i roditeljski autoritet. Kroz hronologiju događaja u njegovom djetinjstvu, može se konstatovati da je šticeenik bio podložan rizicima kojim podliježu djeca iz disfunkcionalnih porodica, a što ima za posljedicu da u periodu predadolescencije većina mehanizama zaštite i nadzora koje je trebala provesti porodica biva izostavljena. Stručnim tretmanskim radom šticeeniku su pružene mogućnosti koje su zasnovane na realnoj osnovi, te mu se radom pružila pomoć u sagledavanju posljedica koje proizilaze iz neprihvatljivog ponašanja, kao i značaju porodice i obrazovanja u razvoju ličnosti pojedinca. Imajući u vidu činjenicu da odgojna mjere nije izvršena do kraja, sačinjen je i dostavljen prema Sudu samo jedan izvještaj o toku izvršenja odgojne mjere.

Donošenjem sudskog Rješenja, o obustavi izvršenja odgojne mjere upućivanja u odgojni centar u neprekidnom boravku od 3 (tri) mjeseca, mjera je obustavljena, a zbog izricanja druge, teže sankcije institucionalnog tretmana za drugo teže krivično djelo, koje je šticeenik počinio prije izricanja odgojne mjere upućivanja u odgojni centar.

U ovom slučaju sud je obrazložio da je neophodno što prije započeti sa izvršenjem odgojne mjere upućivanja u odgojnu ustanovu, te je maloljetnik iz Odgojnog centra KS-a prebačen u Zavod za vaspitanje muške djece i omladine Sarajevo. Obustava je izvršena u skladu sa ZOMF BiH.³²⁶ U Studiji slučaja 1 riječ je o meritornoj ulozi suda za obustavljanje izrečene odgojne mjere upućivanje u odgojni centar radi izricanja duge, teže sankcije institucionalnog tretmana za drugo krivično djelo koje je počinjeno prije dolaska na izvršenje odgojne mjere u Odgojni centar.

Studij slučaja 2

Sud je izmijenio svoju odluku u pogledu promjene načina izvršenje iste vrste sankcije – upućivanje u odgojnu ustanovu, iz povremenih dolazaka u neprekidni boravak u trajanju od 20 dana

Na osnovu člana 36. stav 1. i 2. tačka b) ZOM FBiH izrečena je odgojna mjera upućivanje u odgojni centar na određeni broj sati tokom dana u trajanju najduže trideset dana, s tim da maloljetnik neće izostajati sa redovne školske nastave ili posla. U krivičnom postupku sud se vodio mišljenjem nadležne Službe socijalne zaštite da je maloljetniku potrebno pružiti savjetodavno-terapeutsku pomoć pri savladavanju obrazovnih zahtjeva uz redovnu kontrolu i motivisanje za većim angažmanom i odgovornijim odnosom prema izvršenju edukativnih obaveza. U ovom predmetu Sud je obrazložio kako je u najboljem interesu maloljetnika da se uključi u intenzivni tretman ustanove otvorenog tipa, bez izdvajanja iz socijalnog okruženja, sa ograničenim vremenskim okvirom, a što podrazumijeva discipliniranje, razvijanje motivacije u smislu prihvatanja odgovornosti za obrazovanje, kvalitetno korištenje slobodnog vremena i radnih aktivnosti u skladu sa uzrastom uz adekvatnu kontrolu i nadzor. U skladu sa principom postupnosti, srazmjernosti i adekvatnosti, u izricanju sankcije prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela Sud je uzimao u obzir sve okolnosti slučaja, kao i težinu učinjenog krivičnog djela, porodične odnose, ponašanje maloljetnika, kao i svrhu koju želi postići primjenom sankcije.

Na osnovu analize i informacija dobijenih kroz sudsku dokumentaciju i socijalnu anamnezu sačinjen je IPP izvršenja odgojne mjere. Cilj usmjeren IPP-om bio je da se savjetodavnim radom, kroz edukativne i druge aktivnosti prilagođene ličnosti maloljetnika utiče na njegovu svijest u pravcu razvijanja odgovornosti za počinjeno krivično djelo, kao i razvijanja tehnika nenasilnog rješavanja konflikata što prestavlja direktno upućivanje na prihvatljive obrasce ponašanja. S obzirom na to da su se stekli

³²⁶ Član 45. stav 1. ZOM FBiH

zakonom predviđeni uslovi, maloljetnik je primljen u Odgojni centar čime je otpočelo izvršenje odgojne mjere. A, o tome je pismeno obaviješten Sud i nadležna Služba socijalne zaštite.

Nakon što je maloljetnik došao u pratnji staratelja u Odgojni centar, obavljen je informativno edukativni razgovor prilikom čega su upoznati sa odredbama Pravilnika o kućnom redu Odgojnog centra, te su popunili ulazni upitnik za roditelja, hranitelja ili staratelja i maloljetnika. Analizom studije slučaja utvrđeno je da maloljetnik nije redovno dolazio na termine planirane za izvršenje odgojne mjere, što je potvrđeno kroz Službenu zabilješku koju je sačinio stručni radnik i upućenu obavijest prema nadležnom Sudu i organu starateljstva. U obavijesti je navedeno da maloljetnik izostaje sa planiranih termina izvršenja odgojne mjere i da ne poštuje sudsku odluku o izrečenoj mjeri. Izostanke je maloljetnik pravdao bolešću, a pritom na zahtjev Odgojnog centra nije dostavio ljekarsko opravdanje. O svemu navedenom je obaviješten i staratelj maloljetnika, koji je naveo da maloljetnik nije bolestan, da izostaje sa nastave kao i da je na njegovom (starateljevom) mobilnom telefonu bez njegovog znanja blokirao broj Odgojnog centra čime se onemogućila komunikacija u cilju razmjene informacija i saznanja. U navedenom predmetu sud je naložio nadležnoj Službi socijalne zaštite da tačno u definisanom vremenskom roku (sud precizirao rok) obavi razgovor sa maloljetnikom i njegovim starateljem. Potrebno je utvrditi postojanje opravdanih razloga za ovakvo ponašanje maloljetnika i tu informaciju potom dostaviti sudu, kako bi sud razmotrio primjenu odredbe član 36. stav 5. ZOM FBiH, prema kojem je definisano da Sud može u toku trajanja ove mjere izmijeniti ranije donesenu odluku tako da maloljetniku odredi boravak u odgojnom centru za određeni broj dana ili boravak na određeni broj sati u toku dana, a može skratiti, odnosno produžiti trajanje neprekidnog boravka u centru ili trajanje boravka u centru na određeni broj sati. Analizom i ocjenom izloženih okolnosti Sud je došao do nesumnjivog zaključka da je maloljetnik pokazao neodgovoran odnos prema izvršenju izrečene odgojne mjere, da izvršenje mjere izbjegava i da ne dolazi na zakazane termine, bez opravdanog razloga. U daljnjem obrazloženju Sud navodi da su se problemi sa pohađanjem škole nastavili i da ima probleme koji se tiču učenja i usvajanja znanja koje je propustio. Vodeći se ranije utvrđenim okolnostima, kao i okolnostima koje su nastale nakon izricanja odgojne mjere, te da staratelj trenutno nije u mogućnosti pružiti maloljetniku adekvatan roditeljski pristup i dovoljno utjecati na promjene njegovog ponašanja, sud je našao svrsishodno da će odgojna mjera neprekidnog boravka postići svoju svrhu u pružanju struktuirane, stručne podrške i pomoći za prevazilaženje krize nastale zbog porodičnih odnosa koji su dosta kritički usmjereni prema njemu, kao i nastale potrebe za savladavanjem nastavnog gradiva i školskih obaveza. Analizom kompletnog predmeta Sud je našao za shodno da će na maloljetnika, odgovarajućom kratkotrajnom mjerom neprekidnog boravka od dvadeset dana, utjecati na izmjenu ponašanja, s tim da maloljetnik neće izostajati sa redovne škole ili posla. U ovoj studiji slučaja vidljivo je da je Sud postupio na način da je na osnovu ZOM FBiH promijenio odluku o ranije donesenoj odgojnoj mjeri određeni broj sati tokom dana u trajanju najduže 30 (trideset) dana, te izrekao odgojnu mjeru upućivanje u odgojni centar na neprekidni boravak u trajanju od dvadeset dana. Odgojna mjera upućivanje u odgojni centar na neprekidni boravak u trajanju od 20 dana je izvršena do kraja. Analizom ponašanja tokom izvršenja navedene mjere konstatovano je da maloljetnik prvobitno nije shvatio ozbiljnost izrečene mjere zbog samog načina kako je prema njoj pristupio. Nakon meritorne odluke suda, promijenio se njegov stav prema izrečenoj mjeri, te je postao svjestan posljedica koje su uslijedile kao rezultat njegovog ponašanja. Boravkom u Odgojnom centru predočene su mu smjernice u preveniranju ponašanja kako ne bi došlo do recidiva. Utvrđeno je da je kod maloljetnika prisutno impulsivno ponašanje, te je prisutna nemogućnost kontrole i ovladavanje emocijama što u daljnjem razvoju njegove ličnosti zahtijeva upotrebu asertivnih tehnika i vježbi koje se odnose na kanalisanje agresivnosti i nasilnih oblika ponašanja. Po izvršenju odgojne mjere Odgojni centar je sačinio i dostavio Izvještaj o rezultatima odgojne mjere nadležnom Sudu i organu starateljstva.

Zaključak:

Prijestupničko ponašanje mladih ne odnosi se samo na ponašanja koja su zakonom propisana kao i inkrimisana, već i na druge aktivnosti koje su moralno neprihvatljive, a koje imaju negativne posljedice na društvo. Neprihvatljivo ponašanje maloljetnika koje se manifestuje kroz kršenje

moralnih normi predstavlja otežavajuću okolnost u sudskoj individualizaciji u krivičnom postupku. U kontekstu navedenog veoma važnu ulogu ima raniji život maloljetnog učinioca krivičnog djela, odnosno njegov odnos prema društvenim i moralnim normama prije izvršenja krivičnog djela kao i to je li povratnik u činjenju krivičnih djela. Iz navedenog proizilazi da ako se radi o maloljetniku koji je počinio krivično djelo a kod kojeg su i dalje prisutni ponašajni obrasci kojim se krše moralne norme koje nisu strogo propisane, ovakav vid ponašanja predstavlja otežavajuću okolnost prilikom sudske individualizacije u krivičnom postupku. Sud će na osnovu sagledavanja svih relevantnih saznanja, mišljenja organa starateljstva ili stručnog mišljenja dijagnostičko-opservacijskog tretmana izreći sankciju koja je propisana ZOM FBiH, vodeći računa o bitnim karakteristikama ličnosti maloljetnika. Također, kako bi se umanjili rizici od ponovnog činjenja krivičnih djela, Sud uz sankciju može izreći neku od posebnih obaveza ako procijeni da je takva odluka svrsishodna i korisna za maloljetnika. Prilikom izricanja krivične sankcije Sud ne može znati kako će teći tok izvršenja mjere i preodgoj maloljetnika, te olakšavajuća okolnost jest meritorna uloga suda kojim se krivične sankcije mogu prekinuti/obustaviti ili izmijeniti drugom sankcijom, a što je uslovljeno ponašanjem maloljetnika.

Kroz sudsku individualizaciju, a na osnovu prikaza studija slučaja, može se zaključiti da je sud u obrazloženju izricanja odgojnih mjera vodio računa o uzrastu, biološkim i drugim osobinama maloljetnika. U konkretnim slučajevima obrađenim u ovom članku, utvrđeno je da je Sud u Studiji slučaja 1 primijenio meritornu odluku kojom je obustavio izvršenje odgojne mjere upućivanja u odgojni centar jer je izrekao drugu težu sankciju za teže krivično djelo koje je maloljetnik počinio prije negoli je osuđen na odgojnu mjeru koja je bila u toku. U Studiji slučaja 2 Sud je, u okviru svojih nadležnosti pri izvršenju krivičnih sankcija ostvarujući svoju meritornu ulogu, zbog novih saznanja o neuspjehu tretmana, odnosno nemogućnosti izvršenja izrečene sankcije zbog neodgovornosti maloljetnika i nedolaska u dogovorene dane, postupio meritornim odlučivanjem i donio odluku o izmjeni odgojne mjere, odnosno o promjeni oblika izvršenja iste odgojne mjere. Povremeni boravak je zamijenjen neprestanim boravkom u ustanovi. Svaka odluka Suda, u ovim primjerima, bila je isključivo u najboljem interesu maloljetnika.

Literatura:

1. Buljubašić, S. *Maloljetnička delinkvencija*, Arka PRES, Sarajevo, Sarajevo, 2006.
2. Buljubašić, S. *Maloljetnička delinkvencija*, DEW doo-Sarajevo, Sarajevo, 2008.
3. Dervišbegović, M. *Socijalni rad teorija i praksa*, Zonex ex libris, Sarajevo, Sarajevo, 2003.
4. Dizdarević, S. *Socijalno pravo*, Centar evropskog puta BiH, Sarajevo, 2011.
5. Hirijan, F., Singer, M. *Maloljetnici u krivičnom pravu*, Tomislav Pušek, Ljubljana, 1987.
6. Janković, I. Pešić, V. *Društvene devijacije kritika socijalne patologije*, IRO "Naučna Knjiga" Beograd, Beograd, 1988.
7. Jašović, B. Ž. *Kriminologija maloljetničke delinkvencije*, Dragoslav Joković, Beograd, Beograd, 1983.
8. Koller - Trbović, Mirosavljević, A. Jeđud Borić, I. *Potreba procjena djece i mladih s problemima u ponašanju – koncept i metodičke odrednice*, Ured UNICEF-a za Hrvatsku, Zagreb, 2017.
9. Manzoni, Lebedina, M., *Psihološke osnove poremećaja u ponašanju*, Naklada Slap, Zagreb, 2007.
10. Obradović, V. *Delinkventno ponašanje*, KJU „Porodično savjetovalište”, Sarajevo, 2008.
11. Pleh, V. *Uloga i značaj sudije za maloljetnike u postupku izvršenja krivičnih sankcija prema maloljetnicima u Bosni i Hercegovini*. Pregled, časopis za društvena pitanja. Univerziteta u Sarajevu, Pravni fakultet u Sarajevu, 2020.
12. Pleh, V., Suljagić, S. and Suljagić, A. *Opservacija i dijagnostika ličnosti maloljetnih prestupnika u krivičnom zakonodavstvu i praksi u Bosni i Hercegovini*, Centar modernih znanja, Banja Luka, 2020.
13. Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku "Službene novine FBiH" broj: 7/2014 i 74/2020.

JUDICIAL INDIVIDUALIZATION OF A CRIMINAL SANCTION - REFERRAL TO AN EDUCATION CENTER DURING ITS EXECUTION, CASE STUDY

prof. Dr. Vildana Pleh

M.Sc. Ismira Hadžić

Summary: Observing the history of the development of juvenile delinquency, it is evident that it occurs in all countries regardless of social arrangements. The difference, however, exists in a number of factors that determine the fight against juvenile delinquency, one of the more significant of which is the influence of individual subjects of juvenile justice on the selection, duration and process of execution of a reaction, measure or sanction against a juvenile perpetrator of a criminal act. The court as a special authority has a very important role in the application and execution of criminal sanctions, especially criminal sanctions of institutional treatment. With its decisions, it changes the "fate" and the course of execution of the imposed sanctions, and thus the juvenile itself. In this paper, the authors deal with the role of the court in the execution of sanctions for institutional treatment, especially referring to the meritorious role of the court in the execution of a criminal sanction - referral to an educational center. The implementation of this educational measure, the rights and duties of subjects in that process, and the role of juvenile judges in the individualization of educational measures for minors, judicial individualization, will be shown through concrete examples, while analyzing a case study from the practice of the KJU "Educational Center of Sarajevo Canton". It should be emphasized that in the case of judicial individualization, the purpose of sanctioning is the resocialization of minors, which implies a multidisciplinary approach and the adequate application of legal, pedagogical, psychological and social approaches in working with juvenile offenders.

Keywords in the paper: judicial individualization, juvenile delinquency, referral to an educational center, case study